

Tarihin kadın hali...

Gülderen Depas'ın The Marmara Pera Sanat Galerisi'nde 27 Mart-15 Mayıs tarihleri arasında açık kalacak "Tarihin K Hali" adlı sergisi **Emma Goldman** ya da **Lou Andreas-Salomé** gibi tarihe adını yazmış pek çok kadını yeniden anımsamamızı sağlıyor.

Soldan sağa: Dr. Rebecca Gomperts, Emma Goldman, Türkan Saylan, Lee Miller, Anais Nin, Doris Lessing, Duygu Asena, Kathe Kollowitz

İzmirli mimar-ressam Gülderen Depas uzun yıllar mimarlık yaptıktan sonra, önce Dokuz Eylül Üniversitesi Resim Bölümü'nde öğrenci oldu, ardından aynı üniversitede şu sıralar yüksek lisansını yapıyor. 2009 yılından bu yana da ulusal ve uluslararası katılımlı kişisel ve karma sergilerde eserlerini sergiliyor.

İstanbul'da üçüncü kişisel sergisini The Marmara Pera Sanat Galerisi'nde "tarihin k hali" adıyla, İstanbul art mag küratörlüğünde açtı. Sergi 27 Mart-15 Mayıs tarihleri arasında açık kalacak. Gülderen Depas ile İstanbul'da bir araya geldik ve hem sergiyi birlikte gezdik hem de tarihte ve kadın kimliğimizde izleri olan kadınları bir kez daha andık.

Sergiye geçmeden önce merak ettiğim bir şeyi sorayım; mimarlıktan ressamlığa geçiş nasıl oldu?

İzmir Kız Lisesi'nde okurken yağlıboya resimlerim sergilenirdi. O yıllarda bizi yönlendiren rehberler falan yoktu. Resmim iyi diye Ege Üniversitesi Mimarlık Bölümü'ne girdim ve çok severek okudum. Mimarlık eğitiminden sonra iş hayatı, evlilik ve oğlum büyütmeyi bir arada yürüttüm.

Resim ise bu yaşantımın içinde hep vardı. O benim taşınabilir yeteneğimdi ve ben onu gittiğim her yere taşıyor, yurtdışı gezi-

lerimizde mutlaka müze ve galeri ziyaretlerine fazla zaman ayırıyordum. 2000'li yıllara geldiğimizde, ben de çağ atladım ve resim yapmaya başladım büyük bir tutkuyla. Teorik derslerle desteklemek için Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanat Fakültesi'nden dışarıdan derslere girmek istedim. Böyle bir sistemin olmadığı, istersem sınavlara girip okuyabileceğim söylenince, 2006'da GSF Resim bölümüne girdim. Okulun ve birbirinden değerli hocalarımızın sayesinde sadece resmim değil, bakış açım da çok değişti ve gelişti.

Daha önceki eğitim hayatımda ortalama bir öğrenci olan ben, okulu üçüncülükle bitirdim. Çünkü hiçbir şekilde not endişesi taşıyor sadece öğrenmeye çalışıyor ve de gece gündüz resim yapıyordum.

Sergideki kadınların bir kısmını tanımadığı mı fark ettim. Bir kısmını hepimiz tanyoruz ama daha az tanıdıklarımızı sizden dinleyelim mi?

Sergide dikkatimi çekti, portrelerini yaptığım bu özel kadınları genellikle gençler tanıyamıyordu. Bilgiye ulaşmanın böylesine geliştiği bir çağda ben istedim ki onlar araştırıp tanışsınlar. Ben sadece bu resimlerle belki merak etmelerini sağlayabilirim. Hemen aklıma gelen bir kaçını sıralamaya çalışayım;

Rosa Louise Parks, Amerikalı insan hakları savunucusu. 1940'lı yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nin güney eyaletlerinde siyahilerle beyazlar otobüslere ayrı kapıdan biniyor, kendilerine ayrılmış ayrı yerlere oturuyorlardı. Rosa Parks bir gün Montgomery'de otobüse biner, o otobüste bir beyaz, beyazlara ayrılan yerde yer bulamayınca, siyahilere ait bölümde oturmakta olan Rosa Parks'tan koltuğundan kalkıp kendisine yer vermesini ister. Şoför de kalkması için uyarır ama Parks yerinden kalkmaz. Tutuklanır ve hapse girer... Olaydan sonraki bir yıldan daha uzun bir süre boyunca siyahiler otobüslere binmediler, her yere yürüyerek gittiler.

Emma Goldman; 20. yüzyılın ilk yarısında ABD ve Avrupa'da anarşist görüşün yayılmasında ve gelişmesinde büyük bir rol oynamış bir yazar. Onu kâh doğum kontrolü için mücadele ederken, kâh zorunlu askerliğe hayır kampanyaları yürütürken ya da ilerlemiş yaşına rağmen İspanyol Devrimine destek verirken görüyoruz. "İş isteyin. Eğer iş vermezlerse, ekmek isteyin. Eğer ekmek vermezlerse, ekmeğinizi alın." sözü zamanla ünlü bir söylem olmuştur.

Rebecca Gomperts; Jinekolog Doktor, Women on Waves'in (Dalgaların Üstündeki Kadınlar) kurucusu Rebecca Gomperts

*İz bırakan bu kadınlar
bende de iz bıraktılar.
Fırçamla onların
yaşamlarına dokundum.
Onlardan bana geçen o özgürlük,
o sınır tanımazlık ve
etraflarına yaydıkları ışık
beni aydınlattı...*

dünyada kürtajın yasallaşması için yaptığı kampanyalarla adından oldukça söz ettiren bir aktivist. "Kürtajın yasak olduğu ülkelerde yoksul kadınlar ölüm pahasına ilkel yöntemlerle gebeliklerini sonlandırmaya çalışırken, aynı toplumun eğitilmiş, yüksek mevkide eşleri olan, geliri olan kadınları ise başka ülkelere seyahat ederek, güvenli merkezlerde kürtaj olmaya devam ediyor-

lar" diyerek kürtajın yasaklanmasının sosyal adaletsizliğe yol açtığını vurgulaması ile dikkatimizi çekiyor.

Lou Andreas-Salomé; Rus asıllı bir psikanalist ve yazar. Onlarca kitabına karşın biz onu daha çok Nietzsche, Rainer Maria Rilke ve Sigmund Freud gibi döneminin ünlü simalarının hayatlarında bıraktığı izle

hatırlıyoruz. Lou Andreas-Salomé, bir yazar; yaşadığı Almanya'da çok saygın bir psikanalist... Avrupa'nın ilk özgür kadınlardan biri... Kalemî ona maddî bağımsızlık ve sosyal konum sağladı. Ama asıl başyapıtı, bizzat kendisiydi.

Lee Miller; "Çağdaş Sanatta Şiddetin Estetize Edilmesi ve Kaotik Tasvir" başlıklı

tezimi hazırlarken tanıdım Lee Miller'i. Oysa dünya onu 1945'lerde, esir kamplarındaki dayak yemiş gardiyanların fotoğrafları ile çoktan tanımıştı. Yaşamı ise yine çok dramatik... Çok küçük yaşlarda tacize uğruyor, fotoğrafçı olan babası ilk gençlik yıllarında çıplak fotoğraflarını çekiyor. Sürrealist bir ressamla evleniyor. Ünlü fotoğraf sanatçısı Man Ray'ın asistanı ve modeli oluyor. Savaş muhabirliği yapıyor.

Simone de Beauvoir'in ayna önündeki çıplak fotoğrafı, büyük bir tuvalde renkliliğe ve soyut bir mekâna doğru evrildi.

Sergide gördüğümüz portreleri nasıl çalıştınız?

Tarihte iz bırakan ve bırakmaya devam eden bu kadınlar bende de iz bıraktılar. Sanki fırçayla onların yaşamlarına dokundum. Dokundukça onlardan bana geçen özgürlük, o sınır tanımazlık, o doğru bildiğini inatla yapma, üretme, ürettikçe çoğalma ve etraflarına yaydıkları ışık beni aydınlattı galiba... Kâğıt üzerinde, yağlıboya ile yaptığım bu portrelerin aslında hepsinde benden de parçalar var. Hiçbiri birebir benzeme endişesi ile boyanmadı. Yaşam hikâyeleri ve ürettikleri ile var oldular tuvalerde...

Sergide kaç tablonuz var? Çalışırken sizi en çok etkileyen ya da zorlandığımız karakter oldu mu merak ettim?

Sergide 23 adet kâğıt üzerine yağlıboya ve 4 adet de büyük tuval üzerine yağlıboya tablom var. İlk yaptığım portre ise Dr. Rebecca Gomperts. Bizde kürtağın yasaklanması konuşulurken, gazetelerde Hollanda hükümetinin ona tahsis ettiği bir gemi ile kürtağın yasak olduğu ülkelerdeki kadınları gemiye alıp, açık denizlerde kürtağı gerçekleştirdikten sonra tekrar ülkeleri-

ne geri bıraktığı haberini okumuş ve çok etkilenmişim. Sonra beni etkileyen diğer kadınları düşününce aklıma gençlik yıllarımın yol gösteren kitaplarının yazarı Simone de Beauvoir geldi. Simone de Beauvoir'in bir gazetede gördüğüm ayna önündeki çıplak fotoğrafı ise büyük bir tuvalde siyah beyazlıktan renkliliğe ve soyut bir mekâna doğru evrildi. Brigitte Bardot'u dört parça halinde yapma nedenim ise onun gençlik yıllarındaki intihar girişimleri ile hayatının parçalanmışlığına vurgu yapmaktı biraz da...

Bu çarpıcı kadınları çizmek için hayatlarını okuyup, araştırırken sizi neler etkiledi?

George Sand'ın Alfred de Musset ve Chopin, Isadora Duncan'ın Sergey Yeseenin, Camille Claudel'in Roden'le olan aşkları, ve her şeye rağmen sanatla hayat bulmaları beni çok etkiledi.

Kısaca diyeceğim ama uzun olacak: Mercedes Sosa, Joan Baez müzikleri; Clara Zetkin, Rosa Luxemburg, Vilma Espin, Rosa Parks, Behice Boran, Emma Goldman, Türkan Saylan, Reha İsvan, mücadele dolu yaşamları; Marie Curie, Halet Çambel, Hannah Arendt, alanlarındaki buluşları ve yenilikleri; Kathe Kollwitz, Camille Claudel, acı dolu yaşamlarındaki resim ve heykelleri; Anais Nin, Lou Salome, George Sand, Duygu Asena, Doris Lessing, Sabiha Sertel, Simone de Beauvoir, ufuk açıcı, özgür ruhlu yazıları; Isadora Duncan, ilk modern dans gösterileri; Brigitte Bardot, Sophia Loren, tabu yıkan filmleri; ve son olarak Lee Miller sıra dışı fotoğrafçılığı ile hafızalarımızda yer etsinler, unutulmasınlar istedim.

■ Sıra dışı kadınlardan sıra dışı sözler...

Anais Nin "Hayat insanın cesaretine göre büyür veya küçülür."

Doris Lessing "İsterseniz yanlış düşünün, ama her durumda kendi kafanızla düşünün."

Mercedes Sosa "İnsan her zaman umut taşımalı. Bir şeylerin değişmesi için umut etmeye devam etmeli. Umutsuzluğa şarkı söylemekten umut için söylemeyi tercih ederim", "Dünyayı değiştirmek için hep ısrarcı oldum."

Isadora Duncan "Beden ruhun ışıltılı bir manifestosudur. Evet, ben bir devrimciyim. Bütün gerçek sanatçılar devrimcidir."

Lou Andreas Salome "Dünya sana hediye sunmaz, inan bana. Bir yaşam istiyorsan, çal onu."

Clara Zetkin "Yaşamın olduğu her yerde savaşıyor." "Yaşamın olduğu her yerde savaşıyor."

Kathe Kollwitz "Günün birinde yeni bir ideal ortaya çıkacak ve tüm savaşlar sona erecek. Bu inançla ölüyorum. Belki zorlu bir uğraş olacak ama başarılacak."

Hannah Arendt "Şiddet, iktidarın en çok göze batan dışavurumundan daha fazla bir şey değildir."

Reha İsvan "Ben, evlatlarım, öğrencilerim, yurttaşlarım ölmesinler diye, savaşla, savaştan yana olanlarla savaşanlardım! Bunu böyle bilirsiniz."

Duygu Asena "Her bitiş bir yeniliktir. Acı veren ilişkileri bitirmek gerekir diye düşünüyorum. Çünkü yaşamak bir tane."

Halet Çambel "Hiç bir insan tek başına bir iş yapamaz."

Marie Curie "İnsanlar konusunda daha az, fikirler konusunda daha çok meraklı olun. Hayatta hiçbir şeyden korkmayın, yalnız; her şeyi anlamaya çalışın."

Behice Boran "Uğruna ölmeye değmeyen bir hayat yaşamaya da değmez."

George Sand "Şiirin duyurularından soylu tatlar alabilen kişi, gerçek bir şairdir; ömrü boyunca bir tek dize yazmamış olsa da."